

Rapport

ECONOMISCH PROFIEL VOORNE-PUTTEN

Profiel en actielijnen naar 2025

Februari 2016

COLOFON

Uitgave

I&O Research
Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede

Rapportnummer

2016/20

Datum

Februari 2016

Opdrachtgever

Regiegroep Voorne-Putten

Auteur(s)

Thijs Lenderink
Jon Severijn

Bestellingen

Exemplaren zijn verkrijgbaar bij de opdrachtgever.

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Van foto naar SWOT en naar profiel en actielijnen	5
2. Van foto naar SWOT	7
2.1 Karakteristieken Voorne-Putten.....	7
2.2 Diagnose.....	8
2.3 SWOT	9
3. Economisch profiel	15
3.1 Inleiding.....	15
3.2 Huidig profiel	15
3.3 Toekomstig profiel	15
3.4 Van nieuw profiel naar speerpunten en actielijnen	16
4. Actielijnen	19
4.1 Inleiding.....	19
4.2 Duurzame bereikbare delta met ruimte voor bedrijvigheid en innovatie.....	19
4.3 Blijvend aanbod van onderwijs, arbeidspotentieel en werk.....	21
4.4 Woon- en recreatiegebied voor nieuwe generaties	22
4.5 Aanpak op hoofdlijnen	24
Bijlage 1. Lijst van geïnterviewden.....	26

1

HOOFDSTUK

Inleiding

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De regio Voorne-Putten heeft de blik op de toekomst. In de Strategische Agenda 2015-2018 (zie kader) zijn de belangrijkste ontwikkelijnen voor de komende jaren uiteengezet waarbij samenwerking een verbindend element is. Er is voor Voorne-Putten in dit kader behoefte aan een helder en toekomstbestendig economisch profiel dat past bij de 'assets' van het eiland en aansluit bij de ontwikkelingen en kansen binnen de MRDH.

Strategische agenda

Het Programma Economie noemt een aantal belangrijke aandachts- en uitgangspunten voor de toekomstige economische ontwikkeling van Voorne-Putten.

- Voorne-Putten is anticipeerregio (niet meer officieel na herijking door het Rijk in 2014) en kent een demografische transitie.
- Voorne-Putten is geen geïsoleerd gebied, maar heeft een nauwe, economische relatie, met het omringende gebied, zoals het Haven Industrieel Complex (HIC), Haringvliet/Goeree Overflakkee, maar zeker ook in de Metropoolregio Rotterdam Den Haag.
- Binnen Voorne-Putten hebben de verschillende gemeenten en gebieden een eigen karakter én eigen potenties. Door het verbinden van deze factoren kan Voorne-Putten er als geheel sterker uitkomen.

De Strategische Agenda geeft een aanzet voor het profiel van Voorne-Putten: een groen-blauwe delta tussen stad en ommeland. Om dit te bereiken moeten op verschillende gebieden ontwikkelingen plaatsvinden: bereikbaarheid, evenwichtige bevolkingssamenstelling, landschap, voorzieningenaanbod, woon-werk-afstand en toerisme & recreatie. Voorne-Putten is een regio van contrasten (industrie-rust, new towns-old towns, groen/blauw-grijs), een schakelregio tussen het grootstedelijke en economisch dynamische Rotterdam en de Zeeuwse delta met het accent op toerisme en recreatie¹.

Op verzoek van de Regiegroep Voorne-Putten is recent een economische foto gemaakt van Voorne-Putten². In onderhavig rapport vormt die foto de basis voor de beschrijving van het economisch profiel voor Voorne-Putten dat de basis vormt voor het economisch beleid tot 2025.

1.2 Van foto naar SWOT en naar profiel en actielijnen

Op basis van de economische foto is eerst een sterke-zwakte analyse van de economie van Voorne-Putten gemaakt. Vervolgens zijn relevante externe gegevens (trends) vanuit het perspectief van de economische foto gepresenteerd als kansen, respectievelijk bedreigingen. In deze 'SWOT' (hoofdstuk 2) is input verwerkt van een serie interviews met stakeholders op en rond Voorne-Putten (zie bijlage 1 voor de lijst met geïnterviewden), en van de uitkomsten van gesprekken met de werkgroep POEN en de netwerkorganisatie VP20. Op basis van de SWOT is een keuze gemaakt voor een profiel van een toekomstbestendige economie voor Voorne-Putten (hoofdstuk 3). Dit profiel is vervolgens verder uitgewerkt in actielijnen die de basis vormen voor de economische agenda (hoofdstuk 4).

¹ Foto anticipeerregio Voorne-Putten. Public Result, 2013.

² Economische foto Voorne-Putten, januari 2016.

2

HOOFDSTUK

Van foto naar SWOT

2. Van foto naar SWOT

2.1 Karakteristieken Voorne-Putten

Demografie

De bevolking van Voorne-Putten is de laatste vijf jaar in omvang ongeveer gelijk gebleven. Er zijn verschillen tussen de gemeenten. Zo is de bevolking van Brielle duidelijk gegroeid en die van Hellevoetsluis gedaald. De vrijwel gelijk blijvende bevolkingsomvang is het resultaat van natuurlijke aanwas en een negatief migratiesaldo. Het negatieve migratiesaldo is voornamelijk te wijten aan het aantal mensen van 15-25 jaar dat wegtrekt. De etnische samenstelling van Voorne-Putten lijkt op die van Nederland, met dien verstande dat er minder niet-westerse allochtonen wonen (behalve in Nissewaard).

Inkomen en sociale zekerheid

Qua inkomen hebben de inwoners van Voorne-Putten meer te besteden dan de gemiddelde Nederlander en dit geldt voor elk van de vier gemeenten. Vooral in Westvoorne heeft men een hoog besteedbaar inkomen. In Brielle en Westvoorne is er sprake van geringe uitkeringsafhankelijkheid, maar ook in Hellevoetsluis worden relatief minder uitkeringen verstrekt dan landelijk. Nissewaard zit qua aandeel bijstandsuitkeringen op het landelijk gemiddelde. Het relatief hoge besteedbaar inkomen vertaalt zich niet in de woningwaarde. Die ligt lager dan gemiddeld, waarbij er grote verschillen zijn tussen de gemeenten, met vooral woningen met een hoge waarde in Westvoorne en met een lage waarde in Nissewaard (Spijkenisse). Dit vertaalt zich ook in variatie in de vermogens op de eilanden. Inwoners van Voorne-Putten zijn gemiddeld iets gezonder dan het Rijnmonds gemiddelde.

Onderwijs

Vooraf veel mensen met de leeftijd 15-25 jaar trekken weg van Voorne-Putten. Dit zijn vooral mensen die hoger onderwijs genieten. Er worden op Voorne-Putten opleidingen tot en met MBO-niveau aangeboden. De schooladviezen voor leerlingen uit groep 8 (basisschool) zijn op Voorne-Putten gemiddeld nog wat vaker gericht op het VMBO dan landelijk.

Werk

Het aantal bedrijfsvestigingen op Voorne-Putten is in de afgelopen vijf jaar gedaald met 7 procent, terwijl dat landelijk steeg met 10 procent vooral door de groei van het aantal ZZP'ers. Ook het aantal banen op Voorne-Putten is in vijf jaar tijd gedaald met 7 procent. Met een werkgelegenheidsgraad van 45 procent is Voorne-Putten qua werkgelegenheid erg afhankelijk van werkgelegenheid elders. Deze afhankelijkheid is verder toegenomen. Hierbij past een sterk negatief pendelsaldo: ongeveer twee derde van de beroepsbevolking werkt buiten Voorne-Putten, waarvan circa de helft in Rotterdam.

De werkgelegenheid op Voorne-Putten is vooral gedaald in de sectoren vervoer en de bouw. De industrie en de horeca zijn er qua werkgelegenheid in de afgelopen vijf jaar als enige sectoren op vooruit gegaan. De groot- en detailhandel verschaffen de meeste werkgelegenheid op Voorne-Putten, gevolgd door de gezondheids- en welzijnzorg. Op Voorne-Putten is geen echt dominante sector aanwezig. Als we kijken naar het relatieve aandeel werkgelegenheid van Voorne-Putten in de MRDH, dan springt de horecasector er het meest 'positief' uit, gevolgd door de bouwsector en de groot- en detailhandel.

De toeristisch recreatieve sector bestaat uit een aantal economische activiteiten die ook deel uit kunnen maken van andere economische sectoren, zoals detailhandel en personenvervoer. De sector is flink gegroeid in de afgelopen vijf jaar. Het aantal banen steeg met 11 procent. De sector is relatief het grootst in Westvoorne, waar 14 procent van alle banen vallen onder Toerisme & Recreatie.

De branches horeca, logies en sport hebben een bovengemiddeld groot aandeel in werkgelegenheid, maar cultuur, recreatie en amusement blijven qua werkgelegenheid achter. Wat betreft het aanbod aan Toerisme & Recreatie op Voorne-Putten valt op dat, ondanks de sterke groei, Voorne-Putten vergeleken met Nederland nog een beneden gemiddeld aantal hotelbedden heeft.

Voorne-Putten heeft ruim 5 procent aandeel in de MRDH qua banen en ruim 4 procent qua toegevoegde waarde. Dit betekent dat de productiviteit wat onder het gemiddelde ligt. Dit geldt vooral voor de sectoren industrie, bouw, horeca en de groot- en detailhandel. In de landbouwsector wordt op Voorne-Putten juist het relatief grootste aandeel aan toegevoegde waarde gegenereerd binnen de MRDH.

Binnen de beroepsbevolking zijn er relatief veel meer mensen ouder dan 45 jaar dan in de rest van het land. Hierdoor krijgt Voorne-Putten in de toekomst zeer waarschijnlijk te maken met ernstige vergrijzingsproblematiek. Ook valt op dat de beroepsbevolking relatief laag opgeleid is. Op termijn zal dit waarschijnlijk leiden tot minder arbeidsaanbod en tot meer mismatch op de arbeidsmarkt.

Bereikbaarheid

Wat opvalt aan de bereikbaarheid van en vanaf Voorne-Putten is dat binnen een uur met de auto of met het OV weinig afstand kan worden afgelegd. Vooral met het openbaar vervoer blijkt Voorne-Putten erg matig bereikbaar te zijn, waardoor er ook sprake is van relatief grote auto-afhankelijkheid.

Ruimte

Een groot deel van het grondgebied van Voorne-Putten is in gebruik door de landbouw. In totaal gaat het om 45 procent. De landbouw bepaalt daarmee voor een zeer belangrijk deel hoe het gebied er uitziet. Transitie van de landbouw heeft dan ook onmiddellijke gevolgen voor de aantrekkelijkheid en de gebruikswaarde van de regio.

Een belangrijke karakteristiek van Voorne-Putten is dat een groot deel van de woningvoorraad afkomstig is uit de jaren '65 – '85 van de vorige eeuw. Dat betekent dat er een transformatieopgave ligt, vooral in Spijkenisse.

Duurzaamheid

Duurzaamheidsinitiatieven op Voorne-Putten zijn vooral nog kleinschalig, terwijl het eiland geschikt is voor wat grootschaliger duurzaamheidsinitiatieven. Dan gaat het onder andere om het gebruik en de productie van grondstoffen voor de biobased economy, gebruik van restwarmte uit het HIC, aardwarmte, wind- en zonne-energie. Maar ook om de aanwending van niet-fossiele brandstoffen. Een goed voorbeeld van een duurzaamheidsproject, zowel naar schaal als impact, is de aardwarmtelocatie in Vierpolders.

2.2 Diagnose

De laatste jaren is de werkgelegenheid op Voorne-Putten relatief sterk gedaald. Dit leidt tot grotere afhankelijkheid van banen in Rotterdam (stad en HIC). Er ontstaat ook grotere afhankelijkheid van de regio door de groeiende behoefte aan werknemers die hoger opgeleid zijn dan nu gemiddeld het geval is, en die niet op Voorne-Putten kunnen worden opgeleid. Tegelijkertijd is er sprake van een transitie in de haven, niet alleen door automatisering en robotisering, maar ook door een veel geringere afhankelijkheid van fossiele grondstoffen in de toekomst. Voorne-Putten moet waar mogelijk anticiperen op die veranderingen.

Omdat de veranderingen snel gaan, kan actie niet uitgesteld worden. Daarbij hoort de notie dat de groeiende afhankelijkheid van Voorne-Putten van de regio in ruime zin, zo goed mogelijk moet worden gecombineerd met een groeiend belang van Voorne-Putten voor die regio. Er zal meer sprake moeten zijn van wederzijdse afhankelijkheid.

Anticiperen op externe factoren

De economie van Voorne-Putten is bescheiden en loopt mede daardoor het gevaar verder te krimpen. Symptomen zijn teruglopende aantallen banen en vestigingen op Voorne-Putten. De toegevoegde waarde per werknemer blijft achter.

Het risico is dat hiermee een negatieve spiraal in gang wordt gezet, waarbij meer bedrijven (toeleveranciers) en werkenden vertrekken, het draagvlak onder voorzieningen afbrokkelt en de aantrekkelijkheid van het wonen op Voorne-Putten afneemt.

Zo bezien is er sprake van meervoudige bedreigingen. Daar staat tegenover dat Voorne-Putten zich misschien te bescheiden opstelt, terwijl het de 'hofleverancier' is van het arbeidspotentieel voor het HIC. Bovendien kan Voorne-Putten ook functioneren als 'Metropolitaans landschapspark' en biedt het ruimte voor duurzaamheid.

De bedreigingen vragen om maatregelen die de economie op Voorne-Putten versterken. Hierbij is het belangrijk om goed in kaart te brengen wat de externe factoren zijn die een invloed hebben of gaan hebben op de economie op Voorne-Putten. Op deze factoren moet worden geanticipeerd om zo de bedreigingen te kunnen omzetten in kansen.

De belangrijkste externe factoren waarmee rekening gehouden moet worden, zijn:

- de transitie van de Rotterdamse haven richting biobased economy en meer automatisering
- toenemende frictie op de arbeidsmarkt die (deels) hiermee samenhangt
- de matige bereikbaarheid van Voorne-Putten en de verbeteringen hierin
- groeiend belang van duurzaamheid

2.3 SWOT

Bij het formuleren van maatregelen dient rekening gehouden te worden met de sterkere en zwakkere punten van Voorne-Putten en met de relevante ontwikkelingen in het algemeen, die kansen en bedreigingen betekenen.

Sterkere punten

Tot de sterkere punten van Voorne-Putten behoort het landschap en hoe dat ervaren kan worden. Hoewel het landschap op Voorne-Putten enigszins gefragmenteerd is, is de ruimtelijke kwaliteit op een groot deel van het eiland hoog. Daar komt bij de cultuur-historische kwaliteit, het meest duidelijk zichtbaar in de vestingsteden Brielle en Hellevoetsluis. Smaken verschillen, maar de nabijheid van de haven en de Maasvlakte biedt mogelijkheden om kennis te maken met (zeer) grootschalige bedrijvigheid en oceaanschepen. Voorne-Putten kan op meerdere manieren beleefd worden, waarbij wandelen, fietsen, maar ook varen aantrekkelijke mogelijkheden kunnen zijn. De uitgangspositie voor recreatie en toerisme is daarmee (redelijk) goed.

De ligging nabij de haven zorgt ervoor dat veel werkgelegenheid betrekkelijk dichtbij te vinden is. Veel inwoners van Voorne-Putten werken dan ook traditioneel in de haven (HIC). Tevens zorgt de werkgelegenheid in de haven voor relatief hoge bestedingsmogelijkheden voor de bevolking.

Voorne-Putten heeft nog de ruimte om in te spelen op behoeften van bedrijven en (potentiële) inwoners. Bovendien kent Voorne-Putten diverse en aantrekkelijke woonmilieus.

Een sterk punt van een heel andere orde is dat Voorne-Putten deel uitmaakt van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag en ook van de Zuidvleugel. De MRDH is een (potentieel) sterke regio, met een grote dynamiek en mogelijkheden om daadkrachtig op te treden.

Zwakkere punten

Een zwakker punt van Voorne-Putten is de bereikbaarheid en dan in het bijzonder die met het openbaar vervoer. Afgezien van het 'gewone' ongemak van langere reistijden zorgt de matige bereikbaarheid ervoor dat het vestigingsklimaat voor werknemers en bedrijven van buiten Voorne-Putten te lijden heeft. Dat geldt ook voor bedrijven die baat hebben bij een centrale ligging of korte reistijden binnen Nederland. Bereikbaarheidsproblemen hebben niet alleen negatieve effecten op de pullfactoren, maar zorgen ook voor versterking van de pushfactoren. Dat geldt bijvoorbeeld voor jongeren die gaan studeren en voor wie de reisafstand te groot is om 'thuis' te blijven wonen en voor inwoners voor wie de goede bereikbaarheid van (culturele) voorzieningen belangrijk is.

De beroepsbevolking van Voorne-Putten heeft een relatief laag opleidingsniveau. De beroepsbevolking kent verder een eenzijdige leeftijdsopbouw (relatief veel oudere werknemers) en zal volgens de huidige prognoses gaan krimpen. Dat leidt tot minder draagkracht en een minder aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Op Voorne-Putten zijn, in relatie tot de omvang van de beroepsbevolking, weinig banen. Ook zijn er relatief weinig bedrijven, vooral doordat het aantal ZZP'ers gering is, wat weer te maken heeft met een relatief bescheiden omvang van de zakelijke dienstverlening. Het aantal banen en bedrijven is de afgelopen jaren afgenomen. Het aantal startende bedrijven is betrekkelijk klein. Overigens zijn niet zozeer starters en ZZP'ers in het algemeen verantwoordelijk voor banengroei, maar zorgen ze wel voor dynamiek en vernieuwing.

De bestedingen op Voorne-Putten blijven achter. Dat is deels het gevolg van een minder goed voorzieningenniveau voor de inwoners vergeleken met wat er, vooral in Rotterdam, buiten Voorne-Putten te vinden is. De meer specifieke voorzieningen voor bezoekers van buiten Voorne-Putten, vooral recreanten en toeristen, zijn deels gedateerd. Verder ontbreken in belangrijke mate slechtweervoorzieningen en vernieuwend recreatief-toeristisch aanbod. Dit betekent dat ook de bestedingen van buiten Voorne-Putten een geringere bijdrage leveren aan de economie op Voorne-Putten dan redelijkerwijze mogelijk is.

Bij het vormgeven van economisch beleid loopt Voorne-Putten aan tegen een versnipperde structuur. Dat geldt voor de samenwerking tussen gemeenten en ook voor de samenwerking tussen bedrijven. Het gevolg is dat er voortdurend een moeizame afweging nodig is tussen (deel)belangen en dat er niet daadkrachtig kan worden opgetreden. Een ander gevolg is dat Voorne-Putten naar 'buiten' niet eenduidig op kan treden en onduidelijk geprofileerd is. Wel zijn er stappen gezet om te komen tot meer eenduidigheid, door de ondernemers in VP20 en door het gemeentelijke samenwerkingsverband VP.

Schematisch en beknopt weergegeven zijn de sterkere en zwakkere punten van de economie van Voorne-Putten:

STERKERE PUNTEN	ZWAKKERE PUNTEN
Ruimtelijke kwaliteiten	Bereikbaarheid
Cultuur-historische kwaliteiten	Voorzieningenniveau
Recreatiemogelijkheden	Deels verouderd T&R-product (kwaliteit, aanbod)
Veel werkgelegenheid in nabijheid (HIC)	Opleidingsniveau beroepsbevolking
Inkomenspositie (nog wel)	Vergrijzing beroepsbevolking
Verschillende woonmilieus	Dynamiek (ZZP'ers, starters)
Ruimte voor woningen en bedrijven	Bestedingen op VP relatief laag
Ligging	Samenwerking & Weinig uitgesproken profiel

Kansen

De ligging van Voorne-Putten, in de Zuidelijke Randstad (Zuidvleugel) en binnen het gebied van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag, biedt mogelijkheden om aan te sluiten bij ontwikkelingen die hier plaatsvinden. Het ambitieniveau van het Economische Agenda van de Zuidvleugel (Koers 2020) is hoog: Europese topregio zijn. Voorne-Putten kan zich richten op onderwerpen uit Koers 2020 die aansluiten bij de eigen mogelijkheden en/of onderwerpen die nog niet locatie gebonden zijn.

Van de thema's en actielijnen van Koers 2020 zijn voor Voorne-Putten in het bijzonder de 'aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt' (MBO-agenda en vergroten arbeidsparticipatie onderkant arbeidsmarkt), 'connectiviteit' (mobiliteit en bereikbaarheid) en 'energie' van belang. Daarbuiten is de regionale investeringsstrategie belangrijk. Met een regionale investeringsagenda worden investeringsvoorstellen op een uniforme manier gepresenteerd, bespreekbaar gemaakt en gebundeld tot investeringspakketten die een business case vormen.

Ook de ligging ten opzichte van de haven biedt kansen, zeker ook in relatie tot de transitie die de haven doormaakt in de richting van een biobased economy. Aansluiting bij de duurzaamheidsinitiatieven die hier worden ontwikkeld, gecombineerd met eigen initiatieven kan opleveren dat Voorne-Putten toonaangevend wordt op het gebied van duurzaamheid. In dit licht zijn er ook kansen voor het aantrekken van bedrijven die een bijdrage leveren aan duurzaamheid op of buiten Voorne-Putten. De ligging van Voorne-Putten verbetert waarschijnlijk nog door de verdere ontwikkeling van Maasvlakte II.

De ligging in de Zuidelijke Randstad biedt ook kansen vanwege de bevolkingsgroei die hier plaats zal vinden. Indien die bevolkingsgroei deels op Voorne-Putten wordt geacommodeerd zou dit de (geprognosticeerde) bevolkingskrimp op Voorne-Putten kunnen dempen of compenseren. Anderzijds groeit de markt voor het toeristisch en recreatief product van Voorne-Putten.

Het belang van vrijetijdsbesteding en beleving neemt nog steeds toe. Het groeiende 'vraagvolume' biedt de mogelijkheid om meer bestedingen te genereren. Wanneer accommodaties worden toegevoegd kan het niveau van bestedingen verder omhoog. Daarnaast zijn er enkele trends op het gebied van toerisme en recreatie die relatief eenvoudig opgepakt kunnen worden door Voorne-Putten.

Het gaat dan onder andere om groeiende interesse in authenticiteit en historie. De bestedingen van buiten Voorne-Putten kunnen zo een grotere bijdrage leveren aan de economie op Voorne-Putten.

Een groot deel van de bodem van Voorne-Putten is in gebruik van de landbouw. De structuur van het gebied maakt het minder makkelijk om in het algemeen voor de akkerbouw de grootschaligheid te realiseren die voor bepaalde producten nodig is om blijvend op de (wereld)markt te kunnen concurreren. De diversiteit van de agrarische sector op Voorne-Putten is een sterk punt. Een breed scala aan producten zijn beschikbaar en dit geeft ook weer kansen voor de toekomst. Dat houdt in dat er (ook) naar alternatieven kan en moet worden gezocht voor de huidige wijze van bedrijfsvoering. Dat zou kunnen in de richting van de verbouw van gewassen die gebruikt kunnen worden in non-food (biobased economy), in de richting van biologische landbouw of verbouw van streekproducten en in de richting van de combinatie van een landbouwbedrijf met toeristisch-recreatieve activiteiten.

Bedreigingen

De veranderingen in de haven betekent niet alleen kansen voor Voorne-Putten, maar ook een bedreiging, omdat de transitie gepaard zal (kunnen) gaan met banenverlies en andere, hogere opleidingseisen voor werknemers. Het is een uitdaging voor Voorne-Putten om aansluiting met deze ontwikkelingen te houden, omdat van alle werkenden, woonachtig op Voorne-Putten, meer dan een derde in de haven werkt.

De huidige bereikbaarheid van Voorne-Putten is matig. Er zijn aanpassingen in de infrastructuur doorgevoerd en in voorbereiding, die de bereikbaarheid verbeteren, maar de effecten zijn nog niet geheel te overzien. Veranderende verkeersstromen kunnen zorgen voor nieuwe knelpunten en het verder dichtslippen van de infrastructuur. De risico's voor de aantrekkelijkheid van het woon- en werkklimaat zijn dan evident. Overigens kan de betere bereikbaarheid van de Zuidvleugel ook betekenen dat concurrerende regio's 'dichterbij' komen.

De woonaantrekkelijkheid kan (relatief) ook onder druk komen te staan door de groeiende trek naar de steden die in Nederland (en daarbuiten) zichtbaar is en de bijbehorende trek van het ommeland. Het draagvlak voor voorzieningen wordt dan (nog) geringer, wat een verdere afname van het vestigingsklimaat (wonen en werken) in gang zet.

Het draagvlak voor voorzieningen (inclusief detailhandel) op Voorne-Putten is al onvoldoende in de kleine kernen. De trend van meer internetbestedingen, een groeiende voorkeur voor de 'topwinkellocaties' en de vergelijkbare schaalvergroting bij andere voorzieningen, kan ook een bedreiging gaan opleveren voor het functioneren en de levendigheid van de grotere kernen.

De landbouw, waaronder ook begrepen de glastuinbouw, is voor Voorne-Putten een belangrijke sector. De schaalvergroting die hier in het algemeen plaatsvindt, is een bedreiging voor de continuïteit van deze sector in de huidige vorm. Er zijn ook kansen: wanneer de glastuinbouw (Tinte, Vierpolders) zich zou aansluiten bij de Greenport, ontstaat een breder draagvlak voor mogelijk nieuwe initiatieven en innovaties en kan de sector op Voorne-Putten hiervan mee profiteren.

Een bedreiging voor (de doorontwikkeling van) toerisme en recreatie is dat voor (massa)toerisme er goedkope alternatieven zijn, waardoor het voor Voorne-Putten moeilijker wordt een voldoende concurrerend alternatief te bieden. Een andere bedreiging is dat relatief veel regio's en gemeenten inzetten op toerisme en recreatie, waardoor de markt voor Voorne-Putten kleiner kan worden en er onderscheidend vermogen noodzakelijk is.

Beknopt weergegeven zijn de kansen en bedreigingen voor de economie van Voorne-Putten:

KANSEN	BEDREIGINGEN
Ligging in Zuidvleugel (Haven, Metropool)	Opleidingseisen HIC (frictie arbeidsmarkt)
Economische Agenda Zuidvleugel/MRDH/PZH	Toenemende druk op 'fossiele industrie' in de haven
<ul style="list-style-type: none"> • thema Onderwijs en Arbeidsmarkt 	Blijvende bereikbaarheidsproblemen
<ul style="list-style-type: none"> • thema Mobiliteit en Bereikbaarheid 	Groei steden
<ul style="list-style-type: none"> • investeringsagenda 	Trends in detailhandel en voorzieningen
Belang van duurzaamheid (en geschiktheid voor)	Algemene trend schaalvergroting landbouw
Ontwikkelingen in toerisme en recreatie	Massatoerisme en concurrentie andere regio's
Transitie landbouw, aansluiting Greenport	

3

HOOFDSTUK

Economisch profiel

3. Economisch profiel

3.1 Inleiding

In de vorige hoofdstukken is beschreven dat de economie van Voorne-Putten de afgelopen jaren te maken kreeg met krimp na een betrekkelijk lange periode van stabiliteit. De omslag wordt veroorzaakt door demografische ontwikkelingen (vergrijzing) op het eiland en door ontwikkelingen in de economie (sectorale verschuivingen, automatisering en de energietransitie). De gezamenlijke colleges van de gemeenten op Voorne-Putten hebben -mede met het oog de leefbaarheid en woonaantrekkelijkheid op Voorne-Putten- het initiatief genomen het economisch beleid te herijken en te regionaliseren en daarmee lijnen uit te zetten richting 2025. Met dat doel voor ogen wordt in dit hoofdstuk een huidig en een toekomstig economisch profiel geschetst voor de interne economie van het eiland en voor de economische uitwisseling met de MRDH en de Zuid-Hollandse delta.

3.2 Huidig profiel

Er zijn op Voorne-Putten relatief steeds minder banen en bedrijven. Ook de toegevoegde waarde blijft achter bij het landelijk gemiddelde. Er zijn wel veel werkenden met een relatief hoog inkomen in verhouding tot hun opleidingsniveau. Een omvangrijk deel van hen is daarbij afhankelijk van het HIC en dus van pendel. Die pendel zet extra druk op de kwetsbare bereikbaarheid.

De bouw, de handel en de quartaire sector zijn op Voorne-Putten relatief belangrijke sectoren. Minder belangrijk zijn de industrie, financiële instellingen, informatie en communicatie en overige zakelijke dienstverlening. Deze structuurkenmerken zijn deels inherent aan de relatief bescheiden omvang van de eigen economie. De relatief kleinschalige landbouw is op Voorne-Putten economisch gezien belangrijk en vormt in belangrijke mate het landschap. De toeristisch-recreatieve sector wint aan belang, met de kanttekening dat ze achterblijft in productiviteit en mogelijk nog te weinig vernieuwend is. Mede daardoor blijven de bestedingen op het eiland achter. Dat laatste hangt ook samen met de grote aantrekkingskracht van voorzieningen in de grote steden in de MRDH.

Voorne-Putten heeft weinig kleine bedrijven en bovendien daalt dit aantal, tegen de landelijke trend in. Omdat de economie niet omvangrijk is en bovendien krimpt, is er weinig draagvlak voor groei van bedrijvigheid ten dienste van de bestaande bedrijvigheid. Er is zeker een aantal sterke en innovatieve bedrijven aanwezig, maar zij ontberen een duidelijke link met andere bedrijvigheid en met spin-offs.

Huidig profiel in het kort

“De voorheen gezonde economie van Voorne-Putten toont de laatste jaren op meerdere fronten symptomen van krimp. De sector gebonden economische groei elders gaat vooralsnog aan Voorne-Putten voorbij, al zijn er wel lichtpunten zoals de groei van de toeristische sector”.

3.3 Toekomstig profiel

Voorne-Putten zet de kwaliteiten van het gebied in voor het versterken van haar economische kracht binnen de MRDH. Voorne-Putten biedt de kwalitatieve ruimte voor schone en innovatieve bedrijvigheid (toeleveranciers HIC, nieuwe maakindustrie, landbouwsector, onderzoek), voor een toekomstbestendige vrijetijdseconomie en voor duurzame ontwikkelingen.

Dit toekomstperspectief vraagt in de randvoorwaardelijke zin belangrijke inzet op het realiseren van een ondernemersklimaat dat de dynamiek in de (kleinschalige) bedrijvigheid stimuleert, een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, een aantrekkelijk woon- en leefklimaat voor de huidige en toekomstige bewoners en een uitstekende bereikbaarheid, zowel fysiek als digitaal.

Toekomstig profiel in het kort

“Voorne-Putten biedt ruimte. Veilige, goed bereikbare ruimte in een groenblauw landschap. Ruimte voor de regionale behoefte aan bedrijvigheid, duurzame ontwikkeling, recreatie en het wonen van morgen”.

3.4 Van nieuw profiel naar speerpunten en actielijnen

Het nieuwe profiel is vertaald naar een drietal onderling gerelateerde speerpunten die als kapstok en beeldmerk kunnen dienen voor de actielijnen van een economisch (uitvoerings-)programma. De actielijnen, waaronder een aantal actielijnen die aansluiten bij de investeringsstrategie van de MRDH worden in het volgende hoofdstuk verder uitgewerkt.

Investeringsstrategie MRDH

De investeringsstrategie van de MRDH is een gezamenlijke realisatie van de investeringsprojecten door publieke en private partijen, op basis van cofinanciering. De investeringsstrategie biedt kansen aan lokale investeringsprojecten, welke bijdragen aan een verdere versteviging van het economisch klimaat in de MRDH. Het economisch profiel en daaruit afgeleide investeringsprojecten stellen Voorne-Putten in staat de kansen en daarmee de positionering in de MRDH te benutten.

A Duurzame en bereikbare delta met ruimte voor bedrijvigheid en innovatie

Voorne-Putten biedt als ‘duurzame delta’ in het gebied van MRDH met Zeeland ruimte om te verduurzamen, te ondernemen en te innoveren. Het kan daarbij gaan om verduurzaming in alle facetten, bijvoorbeeld bij de productie van hernieuwbare energie en grondstoffen voor de biobased economy. Het kan ook gaan om vergroening en daarmee het benutten en versterken van de reeds aanwezige natuurwaarde. De delta ligt van oudsher gunstig ten opzichte van de Rotterdamse haven en komt door de verschuiving van de as Amsterdam-Antwerpen (A4 Noord, Blankenbergtunnel en de toekomstige A4 Zuid), in de toekomst ‘centraler’ te liggen. Dat betekent dat Voorne-Putten een meer strategisch en beter bereikbare vestigingslocatie wordt voor bestaande en nieuwe bedrijven. Nieuwe bedrijven zijn bij voorkeur ‘schoon’ en innovatief en hebben een toegevoegde waarde voor de haven of bijvoorbeeld voor de ‘dragende’ sectoren land- en tuinbouw en toerisme.

Actielijnen

- ✓ Duurzaamheidsinitiatieven stimuleren
- ✓ Aantrekkelijke werklocaties
- ✓ Glasvezelnetwerk
- ✓ Innovaties stimuleren in de landbouw
- ✓ Innovatiezone Oostvoornse Meer
- ✓ Bereikbaarheid verbeteren

B Blijvend aanbod van onderwijs, arbeidspotentieel en werk

Voorne-Putten zet in op het blijven(d) leveren van menselijk kapitaal voor het HIC en voor de bedrijvigheid op het eiland zelf. Dat betekent oog voor de transformerende vraag (kwantitatief en kwalitatief), en de aansluiting tussen onderwijs en de arbeidsmarkt. Gelet op de toekomstige vraag vanuit het HIC – maar ook die van het MKB- is het noodzakelijk dat de opleidingsmogelijkheden op alle vier de MBO-niveaus op Voorne-Putten dichtbij en up-to-date blijven. Intensiveren van de bestaande samenwerking in de triple helix (ondernemers, onderwijs en overheid) draagt bij aan de borging van dit speerpunt.

Actielijnen

- ✓ Afstemmen onderwijs en arbeidsmarkt
- ✓ Regionaal economische samenwerking

C Woon- en recreatiegebied voor nieuwe generaties

Woon- en recreatiegebied voor nieuwe generaties vraagt om heroriëntatie op de vraag hoe Voorne-Putten er in het verleden in slaagde grote groepen inwoners en recreanten aan zich te binden. Wat wonen betreft zijn vooral toekomstbestendig bouwen en het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad van belang, om in de komende decennia een aantrekkelijk vestigingsgebied voor inwoners van de MRDH te creëren. Wat recreëren betreft gaat het om vernieuwing en groei van de gastvrijheidseconomie die daarmee weer de sterke schakel wordt binnen de MRDH naar de Zuidwestelijke Delta. Daarbij is het van belang dat inwoners van Voorne-Putten zelf ook (nog meer) bewust worden van de kwaliteiten van hun omgeving.

Actielijnen

- ✓ Toekomstbestendigheid (bestaande) woningvoorraad
- ✓ Gastvrijheidsvisie Voorne-Putten 2030

4

HOOFDSTUK

Actielijnen

4. Actielijnen

4.1 Inleiding

Het gewenste economisch profiel en de drie speerpunten zoals geformuleerd in hoofdstuk 3 zijn uitgewerkt in actielijnen die de basis zijn voor concrete maatregelen. De horizon voor de keuzes ligt ver (2025), dus actielijnen en maatregelen kunnen eerder hun werking zijn kwijtgeraakt dan het doel is bereikt. Nieuwe maatregelen dienen daarna wel gericht te zijn op dezelfde keuzes en doelen om de continuïteit en de voorspelbaarheid van het beleid te waarborgen. Actielijnen zijn, zoveel als mogelijk, relevant voor alle drie de pijlers, zodat de werkingskracht optimaal is.

4.2 Duurzame bereikbare delta met ruimte voor bedrijvigheid en innovatie

Stimuleren van duurzaamheidsinitiatieven

Voorne-Putten heeft ruimte en is relatief dunbevolkt (vergeleken met de rest van Zuid-Holland) en leent zich mede daarom uitstekend voor particuliere en bedrijfsmatige duurzaamheidsinitiatieven. Voorne-Putten continueert en intensiveert het stimuleren van duurzaamheidsinitiatieven. Bijvoorbeeld bij de kleinschalige productie van hernieuwbare energie, bij voorkeur in de combinatie van decentrale productie en consumptie, van regionale energieoplossingen bij bedrijven in de agrarische sector (aardwarmte), proefopstellingen en pilotprojecten voor duurzame energie van bijvoorbeeld de TU Delft en duurzame maatregelen op bestaande werklocaties zoals: zonnepanelen op het dak, reststromen voor biomassa, warmte uit de ondergrond en kleinschalige windmolens.

Paviljoen Aan Zee in Oostvoorne won onlangs de Zuid-Hollandse Duurzaamheidsprijs³ 2015. Paviljoen Aan Zee is door omwonenden aangedragen als duurzaam initiatief. Het pand heeft vrijwel geen negatieve invloed op de natuur. Zo gebruikt het restaurant geen fossiele brandstof (energie uit zon en wind, koken op hout) en is het gebouwd met duurzame en natuurlijke materialen. Ook heeft het restaurant een warmte- en koudeopslag in de bodem en een warmtepomp. Een ander duurzaamheidsinitiatief is de Duurzaamheidskring Spijkenisse. De Duurzaamheidskring Spijkenisse bespreekt met ondernemers vanuit allerlei branches hoe duurzaamheid voor hun bedrijf van waarde kan zijn. Ook Hellevoetsluis kent een duurzaamheidskring.

In de regionale duurzaamheidsagenda 2013 – 2016 hebben de 15 voormalige stadsregiogemeenten afspraken gemaakt over het verminderen van de CO₂ uitstoot. Algemene doelstelling is om een CO₂ reductie te bewerkstelligen van 40% in 2025 ten opzichte van 1990. In de diverse duurzaamheidsvisies van de gemeenten is deze doelstelling vertaald. De gemeenten van Voorne-Putten stellen in 2016 daarnaast gezamenlijk een Warmte Koude Kaart op. De kaart geeft diverse warmte koude opties op gebiedsniveau weer en vormt een van de bouwstenen van de volgende (regionale) energievisie.

Aantrekkelijke werklocaties

De (beschikbare) werklocaties van Voorne-Putten strekken zich uit langs de N218 en de N57. Voorne-Putten streeft naar moderne werklocaties met hoogwaardige technologie (w.o. glasvezelnetwerk) die niet alleen haven gerelateerd zijn om zo ook een impuls te bieden aan het bedrijfsleven en werkgelegenheid op Voorne-Putten zelf.

Kickersbloem III wordt ontwikkeld in samenhang met de Noordrand VP en Seggelant. Aangezien het terrein nog niet concreet is ingevuld kan het gebied gebruikt worden voor clustering en cross-overs ten

³ <http://www.weekbladwestvoorne.nl/lees/48989/paviljoen-aan-zee-in-oostvoorne-wint-duurzaamheidsprijs-2015>

aanzien van innovatieve technologieën of als incubatiemilieu. Een daadwerkelijke clustering of profilering van het bedrijventerrein zal nader worden uitgewerkt in de marketingstrategie.

De inspanningen die erop zijn gericht nieuwe bedrijvigheid naar Voorne-Putten te halen moeten meer focus krijgen op voor Voorne-Putten kansrijke sectoren. Dat zijn (vooral voor de Westkant van het eiland) T&R en Land- en vooral tuinbouw en (voor de Noordoostkant) haven gerelateerde bedrijvigheid⁴. Bij dat laatste kan gedacht worden aan (cleantech⁵) maakindustrie die inspeelt op de veranderende behoeften in de haven. De ontwikkelingen in duurzaamheid, de aanwezigheid van energie, globalisering van de handel en productie en technologische ontwikkelingen bieden kansen voor (nieuwe, smart) maakindustrie, bijvoorbeeld op Voorne-Putten. Er is een trend gaande dat de productieketens meer bij elkaar worden gebracht en dat eindmaatwerk voor Nederland de meeste kansen biedt. Er wordt meer en meer ingezet op schone, nieuwe (maak)industrie en de ligging van de MRDH is wat dit betreft gunstig (kennis, grondstoffen, energie en afzetmarkt bij elkaar). In alle gevallen ligt de nadruk bij voorkeur op bedrijven met een wat hogere toegevoegde waarde.

Glasvezelnetwerk

Naast de fysieke bereikbaarheid (zie hierna) is goede digitale bereikbaarheid van belang, zeker met het oog op trends als de (landelijke) toename van het aantal kleine bedrijven en meer thuiswerken. Hierbij past de (verdere) aanleg van een (dekkend) glasvezelnetwerk op Voorne-Putten wat ook voor inwoners en recreanten aantrekkelijk is. Het werkveld Smart Infrastructure uit het economisch vestigingsklimaat MRDH noemt Voorne-Putten als mogelijke onderzoeksregio.

Innovatiezone Oostvoornse Meer

Gemeente Westvoorne heeft onderzocht of er een grote duinenrij ten noorden van het Oostvoornse Meer kan worden gerealiseerd teneinde geluidshinder van het havengebied te verminderen. Hieruit ontsprong het idee om een deel van de oever in te richten als living lab voor innovaties. Hier zal vooral ruimte zijn voor initiatieven voor duurzame energie opwekking en experimentele kennisinstituten. Inmiddels hebben bekende instituten zoals de Delta Academy en Arcadis zich achter het project geschaard. Arcadis werkt momenteel een projectplan uit. De gedachten achter de Innovatiezone past binnen het Gebiedsperspectief De Geuzenlinie en kan hiervan een eerste concrete invulling betekenen.

Innovatie in de landbouw

De landbouw is een van de dragende sectoren op Voorne-Putten. Innovatieve vormen van agrarische bedrijvigheid passen in de toekomstvisie van Voorne-Putten evenals het aansluiten bij het Greenportcluster en de Food Inspiration Academy. Teneinde verschraving en inkrimping van de sector te voorkomen zal binnen de MRDH actief worden ingezet op 'kansen voor het landelijk gebied'. Samen met de sector wordt hier nader invulling aan gegeven.

Bereikbaarheid verbeteren

Een permanent betere bereikbaarheid van Voorne-Putten is van zeer groot belang. De aanleg en planning van grote infrastructuur kan vanzelfsprekend niet door de regio worden gedaan, maar wel kan de belangenbehartiging in gezamenlijkheid worden uitgevoerd. Een krachtige lobby, waarbij prioriteiten zijn aangegeven is daarbij essentieel. Het (secundaire) wegstelsel op Voorne-Putten vervult een belangrijke schakel in de bereikbaarheid op Voorne-Putten. Samen met de wegbeheerders zal hiervoor ook de nodige aandacht moeten zijn.

⁴ Zie ook <http://www.spacevalue.nl/projecten/de-geuzenlinie/>

⁵ In de MRDH is het Innovation Quarter actief, waarmee samengewerkt kan worden om bedrijven op Voorne-Putten door te lichten op mogelijkheden en kansrijkheid voor overgang naar cleantech.

Het openbaar vervoer op Voorne-Putten (naar bijvoorbeeld Rotterdam/haven) kan beter. Een beter en sneller openbaar vervoer-netwerk helpt om de verkeersknelpunten op en rondom Voorne-Putten en het HIC te ontlasten. Ook draagt het bij aan het behouden/binden van studenten die bijvoorbeeld in Rotterdam hoger onderwijs genieten. Daarnaast zal nader onderzoek plaats vinden naar een efficiënter gebruik van het openbaar vervoer door een mogelijke koppeling met doelgroepenvervoer. Vanuit de Verkeersonderneming⁶ zijn verder concrete verbetertips naar voren gekomen, zoals meer vervoer over water en busverbindingen naar Schiedam-NS.

4.3 Blijvend aanbod van onderwijs, arbeidspotentieel en werk

Afstemmen onderwijs en arbeidsmarkt

In triple helix verband werken de gemeenten op Voorne-Putten aan een gezamenlijke agenda met het onderwijs en het bedrijfsleven⁷. De kern is het bevorderen van de werkgelegenheid in de regio. Dat vraagt om een gemeenschappelijke agenda en maatregelen m.b.t. de afstemming arbeidsmarkt-onderwijs, verbetering beroepsoriëntatie, meer en beter bereikbare stage- en leerwerkplaatsten voor het MBO, de borging van garantiebannen en de doorgroei van het Arbeidsontwikkelbedrijf Voorne-Putten en Goeree-Overflakkee.

Door meer intensieve samenwerking met en tussen het UWV en het WSP (Werkgeversservicepunt) ontstaat er meer slagkracht om ook de onderkant van de arbeidsmarkt meer kansen te bieden. Vanaf 1 juli 2016 gaat het Arbeidsontwikkelbedrijf Voorne-Putten van start onder de naam Voorne-Putten werkt! Eerst voert het bedrijf alleen nog de wsw-taken uit. Vanaf 1 januari 2017 voert ze ook de re-integratietaken van de Participatiewet uit. Tot slot kunnen bedrijven van het HIC zich meer richten op zij-instromers en de doorstroom van werknemers.

Het is noodzakelijk om de toekomstige generatie deels hoger op te leiden en de huidige beroepsbevolking (deels) om te scholen. Dat begint bij de basisschool. Op steeds meer functies binnen het HIC wordt een MBO-niveau 3 of 4 verwacht in plaats van niveau 1 en 2. Het MBO onderwijs zal zich nog meer moeten richten op deze vraag zonder de MBO 1 en 2 niveaus te veronachtzamen. Ook bij- en omscholing zou binnen het MBO kunnen worden geacommodeerd. Ook het Havenbedrijf (richt zich nu ook al op basis- en middelbaar onderwijs) en de werkgevers in de haven⁸ hebben hier uiteraard een belang.

Het STC (Scheepvaart, techniek en havenindustrie) in Brielle is een mooi voorbeeld van onderwijsaanbod dat is gericht op het HIC. Hier wordt nieuw technisch talent opgeleid. Er lijken op Voorne-Putten ook steeds meer MBO-ers voor een technische opleiding kiezen. Een suggestie blijft om op Voorne-Putten een technische HBO(-dependance) te vestigen.

Vanuit de haven is er vooral vraag naar (ICT-)technisch en logistiek gelieerde opleidingen. Om tegemoet te komen aan de technische en ICT-gerelateerde profielen moet de focus liggen op de exacte vakken. Een mogelijke partner is de Stichting TechNet Voorne-Putten, die als doel heeft om jongeren kennis te laten maken met techniek. Voor de werkgelegenheid in de T&R sector en voor de kwaliteitsontwikkeling van het toeristische product is een opleiding in de T&R sector van belang.

⁶ www.verkeersonderneming.nl

⁷ Op dit moment is er overeenstemming bereikt met de gemeente Nissewaard en de partners via het bestuursakkoord 'Onderwijs, Overheid, Ondernemers leren en werken aan de wereldhaven'. Zie ook <http://investeringskaart.nl/#!onovon>.

⁸ <http://www.deltalinqs.nl/>.

De verschillende MBO-vestigingen werken steeds beter samen (betere spreiding, meer clustering)⁹. Vanuit de MRDH wordt clustervorming tussen bedrijven en kennisinstellingen gezien als een voorwaarde voor economische ontwikkeling en het ontstaan van cross-overs tussen bedrijven uit verschillende clusters, sectoren en gebieden.

Regionaal economische samenwerking

Regionaal economische samenwerking versterkt de relatie met belangrijke partners als de MRDH, de Provincie Zuid-Holland, het Rijk, gemeenten Rotterdam en Goeree-Overflakkee en het Havenbedrijf. Naast het bestaande portefeuillehoudersoverleg van de vier gemeenten is er steeds intensiever contact met het (al dan niet georganiseerde) bedrijfsleven, zowel lokaal als eiland breed.

Regionaal Economisch Instituut Voorne-Putten (REI VP)

Het REI VP is een plan van het georganiseerde bedrijfsleven (Economic Board VP20) om samen met de gemeenten op Voorne-Putten een regionaal economisch instituut op te richten teneinde de economie op het eiland te versterken. Met het plan REI VP kan een sterker netwerk ontstaan tussen het bedrijfsleven¹⁰ en de overheden op Voorne-Putten, waardoor effectiever kan worden samengewerkt. Onderwerpen die aan de orde kunnen komen zijn onder andere het verbeteren van de aantrekkelijkheid van het regionale vestigingsklimaat en het versterken van de hier boven al genoemde relatie Onderwijs – Overheid – Ondernemers.

4.4 Woon- en recreatiegebied voor nieuwe generaties

Toekomstbestendigheid (bestaande) woningvoorraad

Om ook in de komende decennia een aantrekkelijk vestigingsgebied te blijven zijn toekomstbestendig bouwen en het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad voor Voorne-Putten punten van aandacht. In de kwalitatieve regionale Woonvisie worden hiervoor de kaders neergelegd. Voor de woningvoorraad van Hellevoetsluis en Spijkenisse, als voormalige groeisteden, ligt er een grote opgave. Bij de aanpak van de bestaande woningvoorraad, maar ook bij nieuwbouwprojecten liggen kansen om een bijdrage te leveren aan de bovenregionale doelstellingen ten aanzien van verduurzaming.

In de periode tot 2025 zijn er zowel in kwalitatieve als kwantitatieve zin aanpassingen in de woningvoorraad nodig om het aanbod beter aan te laten sluiten op de vraag. Meer wervende woonmilieus dragen bij aan een aantrekkelijker omgeving. Bovendien zal een minder eenzijdige woningvoorraad ook tot een meer diverse bevolkingssamenstelling kunnen leiden en voor meer draagvlak voor (andere) voorzieningen.

De gemeenten op Voorne-Putten hebben in 2015 afspraken gemaakt, onderling en met de provincie, die tot doel hebben om de woningbouw in de periode tot 2025 op elkaar af te stemmen, de woningvoorraad te herstructureren, woonmilieus toe te voegen en om voldoende flexibiliteit te hebben om de aantrekkende vraag op de woningmarkt te kunnen accommoderen.

Gastvrijheidsvisie Voorne-Putten 2030¹¹

Onlangs is de gastvrijheidsvisie Voorne-Putten 2030 geformuleerd. Speerpunten zijn het opwaarderen van de al aanwezige parels zoals de natuur en cultuurhistorie. Daarnaast worden de verschillende locaties beter met elkaar verbonden voor een betere totaalbeleving. Tevens geeft de visie ambities en

⁹ Beurskrant OP Voorne-Putten, april 2015.

¹⁰ Inclusief de lokale ondernemersverenigingen.

¹¹ Gastvrijheidsvisie Voorne-Putten 2030, ZKA Consultants. 2015.

bijpassende kwaliteiten weer als dynamisch en richtinggevend baken. Voor 2016 staat de start van projecten gepland die gericht zijn op het verbinden van Voorne-Putten als één bestemming voor recreatie en toerisme.

In overleg met de provincie Zuid-Holland, MRDH¹² en de vier landschapstafels wordt invulling gegeven aan een invulling van het landschap (fraaier, minder versnippering). Op dit moment zit het proces in de planvorming/opstelling business case. Zo kan de aantrekkelijkheid van het groene recreatiegebied binnen de MRDH groeien.

Het (verblijfs-)recreatieve aanbod op Voorne-Putten is traditioneel gericht op inwoners van Rotterdam. De bevolking van Rotterdam verandert echter van samenstelling en de recreatieve voorkeuren veranderen mee. Dat heeft als consequentie dat het aanbod op Voorne-Putten langzamerhand minder goed aansluit op de vraag (ook door gebrek aan investeringen). Een kwaliteitsverbetering is gewenst.

Het gaat om vakantieparken, maar ook jachthavens en terreinen van het Recreatieschap. Het ligt voor de hand om aansluiting te zoeken bij herinrichtingsprojecten en grote investeringen zoals voor Ruimte voor de rivier. Tevens kan het beheer en het beleid van het Recreatieschap dynamischer worden gemaakt, zodat het beter en sneller kan aansluiten op de vraag van consumenten.

Op Voorne-Putten is sprake van permanente bewoning en huisvesting van arbeidsmigranten, constateert ZKA. Stelselmatig oneigenlijk gebruik van recreatieparken moet worden tegengaan, omdat dit op den duur kan leiden tot verloedering van de parken en het afschrikken van verblijfstoeristen.

Om het toeristisch product op Voorne-Putten minder weersafhankelijk te maken zijn slechtweer-voorzieningen nodig. Een mogelijkheid is het zoeken van (particuliere) investeerders op basis van behoefteonderzoek onder (potentiële) recreanten en toeristen op Voorne-Putten.

Voorzieningenniveau omhoog

Belangrijk voor zowel de woonaantrekkelijkheid als de toeristische aantrekkelijkheid is een goed voorzieningenniveau. Het voorzieningenniveau op Voorne-Putten lijkt op het gemiddelde voor Nederland. Door de aanwezigheid van het hoogste segment aan voorzieningen in de grote steden in de MRDH is de concurrentiepositie echter minder goed en blijven de bestedingen achter. Bij de keuze voor voorzieningen is partnerschap een voorwaarde. Bijvoorbeeld bij:

- evenementen die zowel voor inwoners als bezoekers aantrekkelijk zijn
- onderlinge afstemming tussen gemeenten over de mogelijkheden om voorzieningen op Voorne-Putten te accommoderen en zo nodig te prioriteren
- investeerders voor het ontwikkelen van vernieuwende vrijetijds-voorzieningen

¹² Zo komt uit het *Werkprogramma Economisch Vestigingsklimaat (2015)* naar voren dat het wenselijk is om de samenhang tussen de groene gebieden te bevorderen (metropoolvorming), en de groene gebieden in onderlinge samenhang beter te benutten (aantrekkelijke metropoolregio).

4.5 Aanpak op hoofdlijnen

Om de beoogde resultaten te bereiken zal Voorne-Putten:

- keuzes maken
- de slagkracht en samenwerkingslobby naar buiten versterken
- de kenniseconomie omarmen¹³
- samenwerking intensiveren tussen overheid, onderwijs en ondernemers (voorbeeld OnOvOn in Nissewaard)
- bedrijven op Voorne-Putten accommoderen en verbindingen laten maken
- bestaande 'parels' en voorhoede bedrijven inzetten om andere (startende) bedrijven te stimuleren
- per actielijn (waar nodig) partners en cofinanciering zoeken

De aanpak vraagt ook om een breed draagvlak. Van overheid en bedrijfsleven, maar ook van de bevolking van Voorne-Putten. Dat het economisch beleid op Voorne-Putten zelf duidelijker op de kaart wordt gezet, kan bijvoorbeeld ook uitgedragen worden door meer werkbezoeken, ook van en voor raadsleden.

Door OESO¹⁴ is de MRDH onlangs vergeleken met andere metropolitane gebieden. In het door de OESO opgestelde rapport worden de mogelijkheden onderkend om de economische potentie van het gebied beter uit benutten. Gelet op de ontwikkelingen en de te verwachten economische transitie onderschrijven de gemeenten op Voorne-Putten de noodzaak van de gezamenlijke aanpak. Zij willen hier graag, gebaseerd op hun kwaliteiten en mogelijkheden, een belangrijke bijdrage aan leveren. Voor Voorne-Putten is de Metropoolregio van zeer groot belang. Maar Voorne-Putten heeft de metropoolregio ook veel te bieden. Voor het versterken van het economisch vestigingsklimaat binnen de MRDH biedt Voorne-Putten ruimte en kansen. Dit houdt in ruimte en kansen:

- om te ontwikkelen
- om te wonen en recreëren;
- om te ondernemen, verduurzamen en innoveren

¹³ Onder andere nadrukkelijk de relatie aangaan met de kennisinstututen, zoals de TU Delft om innovaties te ondersteunen en te bewerkstelligen. Zoals in duurzaamheid, innovatieve mobiliteit en energie.

¹⁴ OECD Territorial Reviews - The Metropolitan Region of Rotterdam-The Hague, Netherlands (2016).

BIJLAGE

Lijst van geïnterviewden

Bijlage 1. Lijst van geïnterviewden

GEÏNTERVIEWDEN	ORGANISATIE
Henk de Bruijn	Havenbedrijf
Albert Martinus	TOP-VP, vd Lindeloof
Irma van Oosten	Marketingbureau OP Voorne-Putten
Jan Varekamp	LTO
Hans Martin	Provincie Zuid-Holland
Lucas Vokurka	MRDH
Cees-Jan Asselbergs	Deltalinqs
Marina Siebkes	UWV Werkbedrijf
B. Kuipers	ROC Albeda
Gerd-Jan Korte	Recron
Dhr Hepp	TLN
Paul Verhoef	Rabobank
Henri de Groot	Extern deskundige, regionale economie
Gerbert van der Wal	Innovation Quarter MRDH
Harry Geerlings	Duurzaamheid-expert
Corstiaan Kleijwegt	Natuurlijk Voorne-Putten
Ron Brans	Provincie Zuid-Holland
Mvr. Hollander	Procescollege Brielle
Edwin Noordermeer	Tuinderij VERS
Lex Grootenhuis	Paper4U, OndernemersPlatform Westvoorne
Piet de Bruijne	Farm Frites
Errol Ooft	IOB
Ilze Timmer	DORC
Erica de Rijke	Cetem Containers
Linco Nieuwenhuyzen	Economische Programmaraad Zuidvleugel

